

**TASHKENT STATE
UNIVERSITY OF ECONOMICS**

VOLUME 7 / 2024

LABOR ECONOMIC

MEHNAT IQTISODIYOTI VA INSON KAPITALI

ilmiy elektron jurnali

**LABOR ECONOMICS AND
HUMAN CAPITAL**

scientific electronic journal

2025-yil 4-son

Volume 4, Issue 4, 2025

**МЕХНАТ ИҚТISODIYOTI
VA INSON KAPITALI**
ISSN: 3030-3117

LABORECONOMICS.UZ

МЕХНАТ ИҚТISODIYOTI VA INSON KAPITALI

№ 4-2025

**ЭКОНОМИКА ТРУДА И ЧЕЛОВЕЧЕСКИЙ
КАПИТАЛ**

LABOR ECONOMICS AND HUMAN CAPITAL

“Mehnat iqtisodiyoti va inson kapitali” ilmiy elektron jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi (OAK) rayosatining 2023-yil 3-iyundagi 328/3-sonli qarori bilan ro‘yxatga olingan.

Muassis: “Mehnat iqtisodiyoti va inson kapitali” ilmiy maktabi.

Tahririyat manzili:

100066, Toshkent shahri, Islom Karimov ko‘chasi,
49 uy

Elektron manzil: ilmiymaktab@gmail.com

Jurnal web-sayti: www.laboreconomics.uz

Bog‘lanish uchun telefonlar:

+998998818698

Tahririyat Kengashi raisi:

(Chairman of the Editorial Board)

Abduraxmanov Qalandar Xodjayevich, O'zFA akademigi

Tahririyat Kengashi a'zolari:

(Members of the Editorial Board)

Sharipov Kongratboy Avezimbetovich, t.f.d., prof.
Yusupov Axmadbek Tadjiyevich, i.f.d., prof.
Raifkov Kudratilla Mirsagatovich, i.f.d., prof.
Xalmuradov Rustam Ibragimovich, i.f.d., prof.
Umurzakov Baxodir Xamidovich, i.f.d., prof.
Nazarov Sharofiddin Xakimovich, i.f.d., prof.
Jumayev Nodir Xasiyatovich, i.f.d., prof.
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof.
Zokirova Nodira Kalandarovna, i.f.d., prof.
Xudoyberdiyev Zayniddin Yavkachevich, i.f.d., prof.
Muxiddinov Erkin Madorbekovich, i.f.f.d., (PhD)
Xolmuxammedov Muhsinjon Murodullayevich, i.f.n., dots.
G'oyipnazarov Sanjar Baxodirovich, i.f.d., prof.
Irmatova Aziza Baxramovna, i.f.d., prof.
Shakarov Zafar Gafarovich, i.f.f.d., (PhD)

Jamoatchilik Kengashi a'zolari:

(Community Council members)

Bred Bodenxauzen (AQSh)
Jon Ankor (Buyuk Britaniya)
Odegov Yuriy Gennadevich (Rossiya Federatsiyasi)
Xeynz Miller (AQSh)
Sung Dong Ki (Koreya Respublikasi)
Masato Xivatari (Yaponiya)
Gerxard Feldmayer (Germaniya)
Eko Shri Margianti (Indoneziya)
Ahmed Mohamed Aziz Ismoil (Misr)
Rohana Ngah (Malayziya)
Sharifah Zanniyerah (Malayziya)
Teguh Dartanto (Indoneziya)
Nur Azlinna (Saudiya Arabistoni)
Muhammed Xoliq (Pokiston)
Alisher Dedaxonov (Toshkent)

Mas'ul muharrir (Editor-in-Chief): G'oyipnazarov Sanjar Baxodirovich

Ijrochi muharrir (Executive Editor): Iskandarova Dilafroz Ikrom qizi

Veb-administrator (Web admin): Mamatxo'jayev Otabek

MUNDARIJA (CONTENTS)**MEHNAT BOZORI VA MEHNAT MUNOSABATLARI**

S.B.G'oyipnazarov	<i>Ish bilan bandlik sifatini oshirishning ijtimoiy-iqtisodiy omillari va rivojlanish yo'nalishlari .....</i>	6-17
S.P.Qurbonov	<i>Ish bilan unumli bandlik darajasini baholashda institutsional, inklyuzivlik va hududiy xususiyatlar .....</i>	18-29
Z.Y.Juliyev	<i>Preparing Uzbekistan's labour force for WTO integration: risks and policy directions .....</i>	30-40
Sh.Sh.Iskandarov	<i>Aholi bandligini ta'minlashda oliy ta'lim xizmatlarining vazifalari .....</i>	41-50
M.A.Jumayeva	<i>Nogironligi bo'lgan shaxslar uchun inklyuziv tadbirkorlik bo'yicha ilmiy tadqiqotlarning bibliometrik tahlili (R dasturi asosida) .....</i>	51-60

INSON KAPITALI

Sh.V.G'aniyev	<i>Kredit-modul tizimini jahon tendensiyalariga tenglashtirish .....</i>	61-69
S.R.Xolbayeva	<i>Рост охвата высшим образованием как фактор безработицы .....</i>	70-82
J.B.Shaymanov B.B.Quvondiqov	<i>Inson kapitali va uning iqtisodiy rivojlanishdagi o'rni...</i>	83-91

INSON TARAQQIYOTI

N.A.Axmedova	<i>Aholi daromadlarini oziq-ovqat xavfsizligiga ta'sirining hozirgi holati tahlili .....</i>	92-101
A.F.Abdullayev	<i>O'zbekiston axborot-kommunikatsiya texnologiyalari sektorining rivojlanish holati: 2017-2024 yillar tahlili ...</i>	102-110
D.B.Fayziyeva	<i>Minimal ish haqi siyosatining iqtisodiy va ijtimoiy oqibatlarini .....</i>	111-119
J.K.Karimov	<i>Davlat iqtisodiyoti xavfsizligining tuzilmaviy komponentlarini aniqlashga yondashuvlarni ishlab chiqish .....</i>	120-128
J.K.Karimov	<i>Globalashuv muammolari sharoitida iqtisodiy xavfsizlik indeksini iqtisodiy va matematik modellashtirish .....</i>	129-139

KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISH

S.S.Amirdjanova	<i>Риски и угрозы попадания в бедность среди занятого населения .....</i>	140-148
------------------------	---	---------

MIGRATSIYA

Z.T.Jumanova J.X.Abdikayumov	<i>Iqtisodiyotga turizmning bevosita ta'sirini tanlanma kuzatuvlar asosida statistik baholash .....</i>	149-159
---	---	---------

INSON RESURLARINI BOSHQARISH

M.Sh.Axmedov	<i>Korxonalarda KPI orqali ishchilarni rag'batlantirish tizimini takomillashtirish masalalari .....</i>	160-170
---------------------	---	---------

K.A.Ibroximova I.A.Imomov	<i>Mechanisms for improving personnel management in enterprises to enhance financial sustainability .....</i>	171-183
--	---	---------

J.R.Mansurov	<i>Turistik korxonalarda HR texnologiyalarini joriy etishning samaradorlik ko'rsatkichlari .....</i>	184-194
---------------------	--	---------

M.G'.Qaxramonova	<i>Kadrlar qo'nimsizligi darajasini pasaytirishda xorijiy kompaniyalar tajribalaridan O'zbekiston mehnat bozorida foydalanish imkoniyatlari .....</i>	195-206
-------------------------	---	---------

TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH

T.Djurayev	<i>Моделирование прогнозирования развития агропромышленного комплекса .....</i>	207-216
-------------------	---	---------

J.I.Isломov	<i>Raqamli iqtisodiyot sharoitida buxgalteriya hisobini yuritishning yangi yondashuvlari .....</i>	217-226
--------------------	--	---------

N.O.Jumaniyazov S.J.Xudayorova	<i>Xorazm viloyati iqtisodiyotini barqaror rivojlantirishda sanoat tarkibiy o'zgarishlarini takomillashtirishning ustuvor yo'nalishlari .....</i>	227-237
---	---	---------

N.O.Jumaniyazov N.Z.Matmuratova	<i>Xorazm viloyati iqtisodiyotini barqaror rivojlantirishda sanoat tarkibiy o'zgarishlarini takomillashtirish strategiyasi .....</i>	238-247
--	--	---------

N.O.Jumaniyazov	<i>Xorazm viloyati iqtisodiyotini barqaror rivojlantirishda sanoat tarkibiy o'zgarishlarini takomillashtirish yo'llari .....</i>	248-258
------------------------	--	---------

U.U.Raxmatullayev	<i>Kichik biznesni eksport salohiyatini oshirish obyektiv zarurati .....</i>	259-267
--------------------------	--	---------

T.M.Urakov	<i>O'zbekiston Respublikasi yashil iqtisodiyotda milliy shaffoflik tizimi .....</i>	268-275
-------------------	---	---------

A.A.Shomirov	<i>Iqtisodiyotga qimmatli qog'ozlar bozori orqali portfel investisiyalar jalb qilishning obyektiv zarurligi.....</i>	276-285
A.A.Abduqahorov	<i>Kichik va o'rta biznes subyektlari eksport salohiyatini oshirishda kichik sanoat zonalarining o'rni .....</i>	286-295
I.Sh.Ibroximov	<i>Chakana bank xizmatlarida servis sifatini baholash ko'rsatkichlari tizimi .....</i>	296-307
N.I.Isakova Z.T.Jumanova	<i>Turizm bozori jozibadorligini statistik baholash va uni marketing strategiyalarida qo'llash uslubiyoti .....</i>	308-314

MEHNAT IQTISODIYOTI VA INSON KAPITALI

ISSN: 3030-3117

<https://laboreconomics.uz/>

TURIZM BOZORI JOZIBADORLIGINI STATISTIK BAHOLASH VA UNI MARKETING STRATEGIYALARIDA QO'LLASH USLUBIYOTI

Isakova Naima Ikromjonovna

TDIU, Ekonometrika kafedrası PhD, dotsent

e-mail: noimaisakova@gmail.ru

Jumanova Zilola Tuychiyevna

TDIU, Ekonometrika kafedrası PhD, dotsent

e-mail: jumanovazilola10@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu tezisdá iqtisodiyotda turizm o'rnini statistik baholash va uni marketing strategiyalarida qo'llash uslubiyoti tahlil qilinadi. Turizmning to'g'ridan-to'g'ri, bilvosita va multiplikativ ta'sirini baholashda qo'llaniladigan xalqaro standart usullar, jumladan Turizm yordamchi hisoblari (TYoH), koeffitsiyentlar usuli yoritilgan.

Kalit so'zlar: turizm statistikasi, marketing strategiyasi, Turizm yordamchi hisoblari (TYoH), to'g'ridan-to'g'ri ta'sir, bilvosita ta'sir, multiplikativ ta'sir, milliy hisoblar tizimi, ekonometrik modellashtirish.

МЕТОДОЛОГИЯ СТАТИСТИЧЕСКОЙ ОЦЕНКИ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТИ РЫНКА ТУРИЗМА И ЕЕ ПРИМЕНЕНИЯ В МАРКЕТИНГОВЫХ СТРАТЕГИЯХ

Исакова Наима Икромжоновна

ТГЭУ, доцент кафедры «Эконометрика», PhD

Жуманова Зилола Туйчиевна

ТГЭУ, доцент кафедры «Эконометрика», PhD

Аннотация. В данных тезисах анализируется методология статистической оценки роли туризма в экономике и ее применения в маркетинговых стратегиях. Освещены международные стандартные методы, используемые для оценки прямого, косвенного и мультипликативного эффектов туризма, включая Вспомогательные счета туризма (ВСТ) и метод коэффициентов.

Ключевые слова: статистика туризма, маркетинговая стратегия, Вспомогательные счета туризма (ВСТ), прямое влияние, косвенное влияние, мультипликативный эффект, система национальных счетов, эконометрическое моделирование.

METHODOLOGY OF STATISTICAL ASSESSMENT OF TOURISM MARKET ATTRACTIVENESS AND ITS APPLICATION IN MARKETING STRATEGIES

Isakova Naima Ikromjonovna

TSUE, Associate Professor of the Econometrics Department, PhD

Jumanova Zilola Tuychiyevna

TSUE, Associate Professor of the Econometrics Department, PhD

Abstract. This abstract analyzes the methodology of statistical assessment of the role of tourism in the economy and its application in marketing strategies. It highlights international standard methods used to evaluate the direct, indirect, and multiplicative impacts of tourism, including Tourism Satellite Accounts (TSA) and the coefficient method.

Keywords: tourism statistics, marketing strategy, Tourism Satellite Accounts (TSA), direct impact, indirect impact, multiplicative effect, system of national accounts, econometric modeling.

Kirish

Turizmning iqtisodiyotdagi o'rnini statistik baholashda qo'llanilayotgan xalqaro standartlardagi uchta asosiy usul — to'g'ridan-to'g'ri, bilvosita va multiplikativ yondashuvlar nafaqat makroiqtisodiy ko'rsatkichlar[1]ni o'lchashga, balki maqsadli marketing strategiyalarini aniq ma'lumotlar asosida (data-driven) shakllantirishga xizmat qiladi. Xususan, sohadagi to'g'ridan-to'g'ri ta'sirni hisoblovchi statistik usullar (turistlarning bevosita xarajatlari va mehmonxona tushumlari tahlili) strategik marketingda brendni aniq auditoriyaga yo'naltirish va segmentatsiyalash imkonini bersa, bilvosita va multiplikativ usullar (tarmoqlararo balans modeli va multiplikator koeffitsiyentlari) orqali turizmning turdosh sohalarga ta'siri prognoz qilinib, hududiy marketing hamda uzoq muddatli investitsion marketing kompaniyalarining iqtisodiy samaradorligi va daromadliligi (ROI) yuqori aniqlikda baholanadi[4].

Bizning fikrimizcha, turizmning iqtisodiyotdagi to'g'ridan-to'g'ri ta'sirini baholashda eng mukammal statistik metod bu milliy hisoblar tizimidagi turizmning yordamchi hisobi (TSA) va uning jamlanma jadvallari bo'lib, u hududiy va tarmoqlararo marketing strategiyasini ishlab chiqish uchun eng ishonchli empirik poydevor hisoblanadi. Mazkur jamlanma jadvallar yordamida turistlarning haqiqiy iste'mol xulq-atvori va xarajatlar tarkibi aniq segmentatsiyalangan holda ochib beriladi, bu esa marketing kompaniyalarini real bozor talabiga moslashtirish, turistik mahsulotlarni to'g'ri holatda va reklama budjetlarini eng yuqori daromad keltiruvchi maqsadli auditoriyalarga yo'naltirish imkonini beradi.

Turizmning bilvosita o'rnini statistik baholashda qo'llaniladigan koeffitsiyentlar usuli har bir turdosh sohadagi turizm ulushini aniqlash orqali ko'p tarmoqli marketing strategiyasini (cross-marketing) to'g'ri shakllantirishga

xizmat qiladi; bu ma’lumotlar asosida sayyohlarning transport, umumiy ovqatlanish va hunarmandchilik kabi tarmoqlarga ta’siri o’rganilib, qo’shma marketing kampaniyalari tashkil etiladi. Shu bilan birga, turizmning iqtisodiyotdagi multiplikativ ta’sirini baholashda keng qo’llaniladigan ekonometrik modellashtirish usuli makroiqtisodiy tarmoqlar o’rtasidagi o’zaro bog’liqlikni tahlil qilib, uzoq muddatli strategik marketing qarorlarini qabul qilish uchun zamin yaratadi. Ekonometrik modellar yordamida marketing iqtisodiy taraqqiyotida va bir qator omillarning salbiy ta’sirini bartaraf etishda innovatsion investitsiyalarning o’rni rivojlanishga hamda barqaror iqtisodiy o’sishni ta’minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Investitsiyalarni kiritilishi iqtisodiyotda qayta ishlab chiqarishni ta’minlaydi[8]. Investitsiyalarining nafaqat turizm sohasiga, balki butun mamlakat iqtisodiyotiga keltiradigan yakuniy samarasi va daromadliliği prognoz qilinib, brendni xalqaro miqyosda ilgari surishning eng optimal va yuqori samarali marketing strategiyalari tanlab olinadi.

Mavzuga oid adabiyotlar sharhi

Turizm sohasining tarmoqlararo tabiati va uning iqtisodiyotga ta’sirini statistik o’lchash masalalari jahon iqtisodiyot fani va amaliyotida uzoq vaqtdan buyon dolzarb yo’nalishlardan biri bo’lib kelmoqda. Turizm iqtisodiyotini tahlil qilish va uning jozibadorligini baholashda milliy hisoblar tizimi (MHT) va uning uzviy qismi hisoblangan Turizm yordamchi hisoblari (TSA – Tourism Satellite Account) tizimining uslubiy asoslari BMT, Jahon turizm tashkiloti (UNWTO), Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti (OECD) hamda Yevrostat kabi xalqaro tuzilmalar tomonidan konseptuallashgan.

Xalqaro iqtisodchi olimlardan L. Dwyer, P. Forsyth va R. Spierings o’z tadqiqotlarida turizmning iqtisodiy ta’sirini baholashda to’g’ridan-to’g’ri, bilvosita va multiplikativ yondashuvlarni tasniflab berganlar. Ularning fikricha, turistlarning birlamchi xarajatlari faqatgina boshlang’ich nuqta bo’lib, sohaning iqtisodiyotdagi real o’rnini aniqlash uchun tarmoqlararo balans modeli va Kiritish-Chiqarish tahlillari orqali multiplikativ effektlarni hisoblash zarur.

Turizmda ma’lumotlarga asoslangan marketing va bozor jozibadorligini targetlash masalalari D. Buhalis ishlarida keng yoritilgan. Buhalis turistik yo’nalishlarning raqobatbardoshligini oshirishda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va aniq statistik ko’rsatkichlarning o’rni beqiyos ekanligini, statistik segmentatsiyalash orqali marketing budjetining rentabelligini bir necha barobarga oshirish mumkinligini isbotlagan.

MDH va mamlakatimiz olimlaridan N.T.Shomurodov, M.R.Boltaboev, M.Q.Pardaev kabi iqtisodchilar turizm infratuzilmasi, uning mintaqaviy iqtisodiyotni rivojlantirishdagi roli va milliy statistika amaliyotini takomillashtirish muammolarini tadqiq etganlar. Biroq, mahalliy adabiyotlarda

turizmning yordamchi hisoblari (TYoH) ko'rsatkichlaridan nafaqat makroiqtisodiy tahlilda, balki raqamli marketing strategiyalarini (cross-marketing, target marketing) shakllantirishda amaliy vosita sifatida foydalanish metodologiyasi tizimli ravishda tadqiq etilmagan va tarqoq xarakterga ega.

Tadqiqot metodologiyasi

Ushbu maqolaning uslubiy asosi sifatida tizimli yondashuv, iqtisodiy-statistik tahlil, induksiya va deduksiya, guruhlash usullaridan foydalanildi. Tadqiqot obyekti sifatida O'zbekiston Respublikasining turizm bozori va uning statistik ko'rsatkichlari tizimi tanlab olingan.

Tahlil va natijalar

Turizmni rivojlanishini ifodalovchi ko'rsatkichlarni aniqlashda Turizm yordamchi hisoblari(TYoH) juda muhim va asosiy manbalardan biridir. Turizm yordamchi schyotlari hisobi deb ba'zi adabiyotlarda Satelistik schyotlar tushuniladi. Satellite ingliz tilidan tarjima qilinganda yo'ldosh degan ma'noni bildiradi, iqtisodiyotda bu yordamchi hisoblar ma'nosida qo'llaniladi. Turizm sohasining yordamchi hisoblari orqali tahlili qilinishiniing asosiy sababi turizm aniq bir tarmoqda joylashmaganligidadir. Turizm yordamchi hisobi jadvallar orqali turli tarmoqlardan ma'lumotlarini yig'ib keyin tahlil qiladi.

1-jadval

Turizmning to'g'ridan to'g'ri ta'sirini hisoblashda asosiy turizm ko'rsatkichlari[5]⁹⁴

	Turizm faoliyati	Hisoblash usuli	Hisoblash davri
1.	Kirishga oid turizm iste'moli	TYoH	yillik
2.	Ichki turizmga oid xarajatlar	TYoH	yillik
3.	Chiqishga oid turizm xarajatlari	TYoH	yillik
4.	Mamlakat ichidagi turizmga oid iste'mol	so'rovnoma	yillik
5.	Turizm tarmog'ida ishlab chiqarish hisobi	TYoH	choraklik
6.	Mamlakat ichidagi to'g'ridan to'g'ri turizm taklifi	TYoH	choraklik
7.	Turizm tarmoqlaridagi bandlik	so'rovnoma	yillik
8.	Turizm tarmoqlarida asosiy kapitalning yalpi jamg'arilishi	MHT	choraklik
9.	Jamoaviy turar joylar faoliyati	so'rovnoma	yillik
10.	Turizm rivojlanishining asosiy ko'rsatkichlari	MHT	choraklik

Turizm yordamchi hisobi(TYoH) Milliy hisoblar tizimining muhim hisoblaridan biri bo'lib, uni O'zbekiston milliy statistika amaliyotiga to'liq joriy qilish hamda TYoH ko'rsatkichlarini xalqaro standartlarga muvofiq shakllantirish

⁹⁴ Mualliflar ishlanmasi

iqtisodiyotimizning strategik sohasi hisoblangan turizmni jadal rivojlantirish uchun qulay iqtisodiy va tashkiliy-huquqiy shart-sharoitlar yaratish, turizm salohiyatidan yanada to‘liq va samarali foydalanish imkonini beradi.

Statistik ma’lumotlarni to‘plashda va ularni sifati va reprezentativligini oshirishda o‘ta muhim hisoblanadi. Ma’lumki, raqamli iqtisodiyot – bu yangi texnologiyalar, platformalar joriy etish orqali mavjud iqtisodiyotni yangicha tizimga ko‘chirish deganidir.

Ba’zi jadvallar hisobotlar asosida boshqalari esa so‘rovnomalar bo‘yicha to‘ldiriladi. Har bir jadvalda xalqaro standartlar talabiga ko‘ra quyidagi tarmoqlar bo‘yicha ma’lumotlar bo‘lishi zarur.

2-jadval

Turizm ko‘rsatkichlarini asosiy tarmoqlari bilan bog‘liqligi[6]

1	Tashrif buyuruvchilarni joylashtirish bo‘yicha xizmatlar
2	Umumiy ovqatlanish korxonalari xizmatlari
3	Temir yo‘l yo‘lovchi transporti xizmatlari
4	Temir yo‘lovchi transport xizmatlari
5	Quruqlikdagi yo‘lovchi transporti xizmatlari
6	Suv yo‘li transport xizmatlari
7	Havo yo‘li yo‘lovchi transporti xizmatlari
8	Transport vositalarini ijaraga berish xizmatlari
9	Turizm agentliklari xizmatlari va bron qilish bo‘yicha boshqa xizmatlar
10	Turizm agentliklari xizmatlari
11	Ekologik va ma‘muriy xizmatlar
12	Madaniyat sohasidagi xizmatlar
13	Rassomchilik xizmatlari
14	Muzeylar va boshqa madaniy xizmatlar
15	Sport va dam olish bo‘yicha xizmatlar
16	Turizmga doir boshqa xizmatlar
17	Bank xizmatlari
18	Sug‘urta xizmatlari
19	Pochta xizmatlari
20	Mahalliy korxonalarining xizmatlari
21	Konferensiya va ko‘rgazma xizmatlari
22	Savdo xizmatlari
23	Umumiy iste‘mol

BMT va WTO statistika standartlaridan foydalanish imkoniyati to‘laroq va taqqoslash mumkin bo‘lgan statistik tadqiqotlar o‘tkazish, statistik bashoratlar tuzish, hududiy bo‘linma miqyosida turizmga yordamchi hisob ishlab chiqish imkonini beradi. Turizmdagi statistik vazifalarga quyidagilar kiradi: tashrif buyuruvchilarni statistik tahlil qilish, turistik iste‘mol va joylashtirish obyektlari faoliyati samaradorligini tahlil qilish; turizmga yordamchi hisob tuzish va h.k. Bu

muammolarni samarali hal etish uchun rivojlangan turizm infratuzilmasiga ega bo'lgan mamlakatlar statistik ishlanmalarining uzoq muddatli tajribasidan va shunga mos ravishda turizm statistikasidan foydalanish juda muhimdir.

O'zbekiston Respublikasida hozirgi paytda turizm statistika kuzatuv o'tkazish uslubiyoti endi shakllanish bosqichida. Mintaqaviy statistikasini rivojlantirishga yangi yondashuvlar yaratilmoqda, ular yangi statistik ko'rsatkichlar va hisobot shakllarini joriy etishni o'z ichiga oladi.

Ammo turizmni statistik qo'llab-quvvatlashda jiddiy muammolar hali ham aniqlanmoqda, ular quyidagilar bilan bog'liq: O'zbekistonning jahon hamjamiyatiga kirib, xalqaro turizm tashkilotlari[3], shu jumladan, statistika tashkilotlari oldidagi o'z majburiyatlarini bajarayotgan paytda yuzaga keladigan statistikaning bir qator metodologik muammolari hal etilmaganligi; O'zbekiston iqtisodiyoti rivojlanishini tahlil qilish uchun zarur bo'lgan yangi ijtimoiy-iqtisodiy hodisalar va jarayonlarni aks ettiruvchi ko'rsatkichlarning yo'qligi; axborotning “tarqoqligi”[2] va foydalanuvchilarning kerakli axborotni olishdagi qiyinchiliklari; statistik axborot olish va uni barcha manfaatdor foydalanuvchilarga taqdim etish bo'yicha qonunchilik bazasining mukammal emasligi; ijroiya hokimiyat organlarining statistik axborot resurslarini shakllantirish, takomillashtirish[7] va ulardan axborot olishda huquq va majburiyatlarini tartibga solinmasligi.

Xulosa

Turizm sohasida statistika hisobi va kuzatuv masalalariga ko'plab tadqiqotlar bag'ishlangan bo'lsa-da, bugungi kunda sohadagi ilmiy izlanishlar tarqoq va noto'liq xarakterga ega bo'lib, O'zbekistonda keng qamrovli uslubiy yordam hamda davlat organlari uchun yagona axborot-statistik qo'llab-quvvatlash tizimini yaratish talab darajasida emas. Bunday mukammal statistik bazaning mavjud emasligi nafaqat makroiqtisodiy bashorat qilishni, balki ishonchli ma'lumotlarga asoslangan milliy marketing strategiyasini ishlab chiqishni ham qiyinlashtirmoqda. Zero, turizm bozorini tizimli rivojlantirish uchun davlat darajasidagi yagona statistik tizim o'z vaqtida to'liq ma'lumotlarni yetkazib berishi shart; bu ma'lumotlar xalqaro bozorda mamlakat turistik brendini pozitsiyalash, maqsadli auditoriyalarni (target marketing) aniq belgilash, raqamli marketing kampaniyalarining iqtisodiy samaradorligini baholash va xorijiy turistlarni jalb qilishga qaratilgan strategik marketing qarorlarini ilmiy asosda qabul qilish uchun birlamchi poydevor vazifasini o'taydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

7. Shodiev X. va Xabibullaev I. Statistika: darslik//– T.: «IQTISOD-MOLIYA», 2019.-454 b.

8. G‘oyibnazarov B.K., Kolonova L. Ijtimoiy soha iqtisodiyoti. - T.: 2007.- 106 b.
9. A.X. Pardayev, A.N.Norchaev. Xalqaro turizm. -Darslik. – T.: TDIU, 2010 y -260 b.
10. D.M.Demioz and S.Ongan (2005), The contribution of tourism to long run Turkish economic growth, Ekonomicky Casopis, 9, pp. 880-894
11. www.stat.uz – O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi.
12. Z.T.Jumanova “O‘zbekiston Respublikasi iqtisodiyotida turizm o‘rnini statistik tadqiqotini takomillashtirish” 2026 y. 136 b.
13. Z.T.Jumanova “O‘zbekiston Respublikasi iqtisodiyotida turizm o‘rnini statistik tadqiqotini takomillashtirish” 2026 y. 136 b.
14. N.I.Isakova “Investitsiyalarning korxonalar faoliyatiga ta’sirini statistik baholash” 2026 y. 161 b.

Mehnat iqtisodiyoti va inson kapitali

+998 71 239 28 13

Tashkent, Uzbekistan

ilmiymaktab@gmail.com

www.laboreconomics.uz